

Poduzetničke vještine studenata zdravstvenih studija

Janić, Ana

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Medicine Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Medicinski fakultet Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:152:306901>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-22**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Medicine Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

MEDICINSKI FAKULTET OSIJEK

PREDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ MEDICINSKO

LABORATORIJSKA DIJAGNOSTIKA

Ana Janić

**PODUZETNIČKE VJEŠTINE
STUDENATA ZDRAVSTVENIH
STUDIJA**

Završni rad

Osijek, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

MEDICINSKI FAKULTET OSIJEK

PREDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ MEDICINSKO

LABORATORIJSKA DIJAGNOSTIKA

Ana Janić

**PODUZETNIČKE VJEŠTINE
STUDENATA ZDRAVSTVENIH
STUDIJA**

Završni rad

Osijek, 2019.

Rad je ostvaren na Katedri za javno zdravstvo Medicinskog fakulteta Osijek

Mentor rada: doc. dr. sc. Ivan Miškulin

Rad ima 28 listova i 8 tablica.

Ovim putem želim zahvaliti svima koji su na neki način pridonijeli završetku mog fakulteta i bili prisutni u mom životu tijekom studiranja.

Veliko hvala mojem mentoru doc. dr. sc. Ivanu Miškulinu na vremenu i trudu koji je uložio da me usmjeri u pisanje ovog rada.

Hvala mojoj obitelji i prijateljima na bezuvjetnoj podršci koju su mi davali na putu koji sam izabrala.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
1.1. Poduzetništvo.....	1
1.2. Poduzetnik	1
1.3. Ekonomika zdravstva	2
1.4. Poduzetničke vještine zdravstvenih djelatnika i studenata zdravstvenih studija.....	2
2. HIPOTEZA	4
3. CILJEVI.....	5
4. ISPITANICI I METODE	6
4.1. Ustroj studije.....	6
4.2. Ispitanici	6
4.3. Metode	6
4.4. Statističke metode.....	7
5. REZULTATI.....	8
5.1. Sociodemografski podatci o ispitanicima.....	8
5.2. Međuovisnost sociodemografskih osobina ispitanika i ocjene njihovih poduzetničkih vještina.....	9
5.3. Međuovisnost vrste i razine zdravstvenog studija i ocjene poduzetničkih vještina ispitanika.....	9
5.4. Međuovisnost socioekonomskog statusa ispitanika i ocjene njihovih poduzetničkih vještina.....	11
5.5. Samoprocjena poduzetničkih vještina	12
5.6. Međuovisnost između provođenja kolegija usmjerenih na ekonomiku zdravstva te aktivnosti u izvannastavnim sadržajima i ocjene poduzetničkih vještina ispitanika.....	12
5.7. Međuovisnost bavljenja ukućana profesionalnim zanimanjem i ocjene poduzetničkih vještina ispitanika	13
6. RASPRAVA	14
7. ZAKLJUČAK	18
8. SAŽETAK	19
9. SUMMARY	20
10. POPIS LITERATURE	21
11. ŽIVOTOPIS	23

1. UVOD

1.1. Poduzetništvo

U suvremenom svijetu, gospodarstvo i ekonomija se razvijaju nevjerojatnom brzinom. Sukladno tome, cilj razvijenih društava je usavršavanje poduzetništva, koje je temelj gospodarskog i ekonomskog razvoja (1). Poduzetništvo je proces stvaranja nečeg novog i vrijednog kroz posvećivanje vremena i truda. Ono je popraćeno određenim financijskim, fizičkim i društvenim rizicima, no na kraju rezultira primanjem nagrada u obliku novčanog i osobnog zadovoljstva i neovisnosti (2). Predstavlja skup vještina za organizaciju, inovaciju te upravljanje jednim poduzećem. Poduzeće je samostalna gospodarska, tehnička i društvena cjelina u vlasništvu određenih subjekata, koja proizvodi dobra ili usluge za potrebe tržišta, koristeći se odgovarajućim resursima i snoseći poslovni rizik, radi osvarivanja dobiti i drugih ekonomskih i društvenih ciljeva (3).

Karakteristike svakog oblika poduzetništva su usredotočenost na inovacije i potreba investiranja u rizične aktivnosti. Ono se može podijeliti na tri glavne grane:

1. Tradicionalno poduzetništvo (entrepreneurship) - mala i srednja poduzeća
2. Organizacijsko poduzetništvo (intrapreneurship) - poduzetništvo u već uhodanim poduzećima
3. Korporativno poduzetništvo - poduzetništvo u velikim poduzećima (3).

Osobe koje ulaze u poduzetništvo shvaćaju da je to ozbiljan poduhvat u koji se upuštaju zbog prednosti koje samo poduzetništvo nudi. Neke od tih prednosti su mogućnost mijenjanja stvari, priznatost u društvu, preuzimanje kontrole nad vlastitom sudbinom i ostvarivanje neograničenih profita. Naravno, svaki ulazak u svijet poduzetništva nosi i svoje određene rizike. Najčešći nedostaci ulaska u poduzetništvo su nesigurnost dohotka, rizik gubitka uloženog kapitala, visoka razina stresa, naporan rad i neograničena odgovornost.

1.2. Poduzetnik

Samog poduzetnika možemo promatrati kao inovatora, pojedinca koji razvija nešto jedinstveno (2). Također, za poduzetnika možemo reći da je osoba snažnog

karaktera koja je dovoljno hrabra da se upusti u rizike te svoje ideje i vještine pretvori u nešto profitabilno. Poduzetnik je osoba koja posluje na vlastiti rizik, raspolaže sredstvima potrebnim za određenu gospodarsku djelatnost i samostalno donosi odluke koje se odnose na tu djelatnost, organizira i kombinira proizvodne činitelje, koordinira njihovo djelovanje, nadzire, rukovodi i upravlja cjelokupnim radom i poslovanjem (4).

Poduzetnik koji želi biti uspješan u svome poslu, mora posjedovati određene vještine i osobine. Uspješan poduzetnik obično posjeduje želju za odgovornošću, spremnost na umjereni rizik, visoku razinu energije, orijentiranost prema budućnosti. Također, jednog uspješnog poduzetnika karakterizira inovativnost, kreativnost, sposobnost predviđanja i fleksibilnost.

1.3. Ekonomika zdravstva

Bolesti uzrokuju najrazličitije patnje i probleme, ne samo izravno pogođenim ljudima već i obitelji, okolini pa tako i široj zajednici. Te velike štete ne možemo kvantificirati, ali možemo mjeriti ekonomske gubitke koji se javljaju kad su određeni ljudi bolesni. Grana ekonomike poduzeća koja se bavi tim problemima je ekonomika zdravstva. Ekonomika poduzeća proučava gospodarenje na razini poduzeća odnosno ekonomika zdravstva proučava gospodarenje na razini zdravstvenih institucija (5). Svrha ekonomike zdravstva je definirati i izmjeriti ekonomske dobitke i gubitke koje dobivamo ulaganjem u zdravstvenu zaštitu. Danas se ekonomika zdravstva zasniva na pokušaju dobitka visoke razine zdravstvene zaštite sa što ekonomičnijim zdravstvenim sustavom. Nadalje, ključnu ulogu u zdravstvenoj zaštiti ima zdravstvena djelatnost. U Republici Hrvatskoj, u skladu sa svjetskim ljudskim pravima o zdravstvenoj zaštiti, zdravstvena djelatnost je djelatnost od interesa. Za kvalitetno obavljanje zdravstvenu djelatnost bitna je efikasna koordinacija svih razina na kojima se obavlja zdravstvena djelatnost (6).

1.4. Poduzetničke vještine zdravstvenih djelatnika i studenata zdravstvenih studija

Danas se ističe sve veća potreba za poduzetničkim vještinama u svim aspektima života, što za posljedicu ima opći razvoj društva te gospodarski i ekonomski razvoj države. U dosadašnjim istraživanjima, studenti su izrazili potrebu za boljom edukacijom u svrhu razvoja svojih poduzetničkih vještina koje bi doprinijele rješavanju javnozdravstvenih problema. Obrazovanje i motivacija mladih ljudi koji poduzimaju inicijative na svim razinama obrazovanja izuzetno su važan dio cjeloživotnog znanja (13). Također, dosadašnje studije su

pokazale kako se poduzetničke vještine mogu razviti i naučiti tijekom obrazovanja koje potiče razvoj i učenje pojedinca te nudi odgovarajuće mogućnosti da slijede svoje ideje (13). Razvoj poduzetničkih vještina i ideja među zdravstvenim djelatnicima povezuje se s razvijanjem tržišno orijentiranog zdravstvenog sustava, koji može značajno utjecati na gospodarstvo neke zemlje. Zbog toga se među zdravstvenim djelatnicima nastoje što više razvijati gore navedene vještine. Usavršavanje poduzetničkih vještina djelatnika pokušava se postići već u obrazovnoj dobi. To se pokušava postići ispitivanjem razvijenosti poduzetničkih vještina studenata zdravstvenih studija te uvođenjem programa zasnovanog na ekonomici zdravstva i poduzetništvu.

2. HIPOTEZA

Studenti zdravstvenih studija koji u svome programu imaju kolegije usmjerene na ekonomiku zdravstva imaju razvijenije poduzetničke vještine od studenata istih studija koji u svome programu nemaju navedenu vrstu kolegija.

3. CILJEVI

Ciljevi ovog istraživanja bili su utvrditi:

- razinu razvijenosti poduzetničkih vještina studenata zdravstvenih studija Medicinskog fakulteta Osijek i Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstvo Osijek s obzirom na to jesu li tijekom svog fakultetskog obrazovanja pohađali kolegije koji su usmjereni na ekonomiku zdravstva,
- postoje li razlike u razvijenosti poduzetničkih vještina ispitanika s obzirom na vrstu i razinu zdravstvenog studija koji pohađaju te njihova socioekonomska i sociodemografska obilježja.

4. ISPITANICI I METODE

4.1. Ustroj studije

Istraživanje je ustrojeno po načelu presječnog (*engl.* cross-sectional) istraživanja, odnosno kao tipična metoda istraživanja presjeka ili prevalencije (7).

4.2. Ispitanici

Ispitanici ovog istraživanja bili su studenti drugih godina sveučilišnih preddiplomskih i diplomskih studija Medicinsko-laboratorijske dijagnostike Medicinskog fakulteta Osijek, studija Sestrinstva, Fizioterapije i Dentalne higijene Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstvo te studenti druge i pete godine integriranog sveučilišnog preddiplomskog i diplomskog studija Medicine Medicinskog fakulteta Osijek. Istraživanje je provedeno tijekom lipnja i srpnja 2019. godine. U istraživanju je sudjelovalo 207 studenata.

4.3. Metode

Istraživanje je provedeno u obliku anketnog upitnika. Ono se provodilo preko internetske značajke „Google obrasci“. Anketni upitnik je bio anonimn te je sadržavao opća pitanja o ispitaniku (spol, dob, godina i vrsta studija), pitanja koja su se odnosila na socioekonomski status ispitanika (prosječni ukupni mjesečni dohodak, broj članova u kućanstvu, mjesto stanovanja) te pitanja koja su se odnosila na samoprocjenu poduzetničkih vještina te stav ispitanika o važnosti poduzetničkih vještina u zdravstvu. Ispunjavanje upitnika trajalo je 10 minuta.

Opća pitanja te pitanja o socioekonomskom statusu ispitanika bila su konstruirana tako da se na njih odgovaralo kratkim odgovorom ili odabirom jednim od ponuđenih odgovora. Na pitanja koja su se odnosila na stavove ispitanika o pojedinim tvrdnjama vezanim uz poduzetničke vještine, ispitanici su svoj stav izražavali koristeći Likertovu skalu u pet stupnjeva pri čemu je jedan označavalo u „potpunosti se ne slažem“, a pet „u potpunosti se slažem“.

4.4. Statističke metode

Za opis distribucije frekvencija istraživanih varijabli upotrijebljene su deskriptivne statističke metode. Sve varijable bile su testirane na normalnost distribucije Kolmogorov-Smirnovljevim testom te u ovisnosti o rezultatu za njihovu daljnju obradu bile su primijenjene parametrijske ili neparametrijske metode. Srednje vrijednosti kontinuiranih varijabli bile su izražene aritmetičkom sredinom i standardnom devijacijom za normalno distribuirane varijable te medijanom i interkvartilnim rasponom za varijable koje se ne raspodjeljuju normalno. Nominalni pokazatelji bili su prikazani raspodjelom učestalosti po skupinama i udjelom.

Za utvrđivanje razlika između dva nezavisna uzorka bio je upotrijebljen Mann-Whitney test kao neparametrijski, a za više od dva uzorka Kruskal Wallis kao neparametrijski test. Za preciznije kontroliranje pojedinačne pogreške (pogreške po usporedbi) upotrijebljen je Dunn-Bonferroni post hoc test. Značajnost razlika utvrđenih statističkim testiranjem bila je iskazana na razini $p < 0,05$. U obradi podataka bili su upotrijebljeni izvorno pisani programi za baze podataka te statistički paket Statistica for Windows 2010 (inačica 10.0, StatSoft Inc., Tulsa, OK).

5. REZULTATI

5.1. Sociodemografski podatci o ispitanicima

Tablica 1. prikazuje opće i demografske podatke o ispitanicima. Primjetno je kako je većina ispitanika ženskog spola, dok je udio ispitanika muškog spola manji. Detaljnu dobnu strukturu možemo vidjeti u Tablici 2. Prosječna dob ispitanika je 24 godine.

Tablica 1. Opći podaci o ispitanicima

		broj ispitanika (%)
spol	muški	48 (23,19)
	ženski	159 (76,81)
	aritmetička sredina (standardna devijacija)	
dob	24,33 (6,59)	

Tablica 2. - Dobna struktura ispitanika

dob (godine)	broj ispitanika (%)
< 20	1 (0,48)
20 – 25	165 (79,71)
26 – 30	19 (9,18)
31 – 35	8 (3,86)
36 – 40	5 (2,42)
41 – 50	6 (2,90)
> 50	3 (1,45)

5.2. Međuovisnost sociodemografskih osobina ispitanika i ocjene njihovih poduzetničkih vještina

Ispitivanjem međuovisnosti sociodemografske osobine dob i ocjene poduzetničkih vještina, utvrđeno je kako dobiveni koeficijenti ukazuju na statistički značajnu, no slabu izraženu pozitivnu povezanost ocjena poduzetničkih vještina i dobi (Spearmanov koeficijent korelacije $Rho = 0,192$, $p = 0,006$). Također, u Tablici 3. vidimo kako nisu utvrđene statistički značajne razlike u ocjenama poduzetničkih vještina kojima su se ispitanici samostalno ocijenili s obzirom na spol ($p = 0,427$).

Tablica 3. Ocjena poduzetničkih vještina u ovisnosti o spolu

Podskupina	Broj ispitanika (%)	Medijan (Q1 – Q3)	p*
Spol			
Žene	159 (76,81)	3 (3-4)	0,427
Muškarci	48 (23,19)	4 (3-4)	

*Mann-Whitney U test

5.3. Međuovisnost vrste i razine zdravstvenog studija i ocjene poduzetničkih vještina ispitanika

Ispitanici su prema vrsti studija podijeljeni u 6 skupina (Medicinsko-laboratorijska dijagnostika, Medicina, Fizioterapija, Sestrinstvo, Dentalna medicina i Dentalna higijena), što se može vidjeti u Tablici 4. Najveći broj ispitanika (58) pohađa studij Medicine, a najmanji broj (10) Dentalnu higijenu. S obzirom na pohađanje određene vrste studija, utvrđena je statistički značajna razlika u ocjenama poduzetničkih vještina između različitih vrsta studija ($p = 0,007$).

Tablica 4. Međuovisnost vrste studija i ocjene poduzetničkih vještina

Podskupina	Broj ispitanika (%)	Medijan (Q1 – Q3)	p*
Vrsta studija			
Medicinsko-laboratorijska dijagnostika	42 (20,28)	3 (3 - 4)	0,007
Medicina	58 (28,02)	3 (2 - 4)	
Fizioterapija	30 (14,50)	4 (3 - 4)	
Sestrinstvo	54 (26,09)	3 (3 - 4)	
Dentalna medicina	13 (6,28)	4 (3.5 - 5)	
Dentalna higijena	10 (4,83)	3 (3 - 4)	

*Kruskal-Wallis test

Provedbom dodatnog statističkog testa (Dunn-Bonferroni post hoc test) utvrđeno je da su se studenti Dentalne medicine ocijenili statistički značajno višim ocjenama poduzetničkih vještina ($p = 0,004$) od studenata Medicine.

Nadalje, svi ispitanici podijeljeni su na drugu i petu godinu studija. Promatrajući podjelu studenata prema razini studija (Tablica 5.), utvrđena je prisutnost statistički značajne razlike u ocjenama poduzetničkih vještina s obzirom na razinu studija.

Tablica 5. Međuovisnost razine studija i ocjene poduzetničkih vještina

Podskupina	Broj ispitanika (%)	Medijan (Q1- Q3)	p*
Godina studija			
Druga	134 (64,7)	3 (3 - 4)	0,0001
Peta	73 (35,3)	3 (3 - 4)	

*Mann-Whitney U test

5.4. Međuovisnost socioekonomskog statusa ispitanika i ocjene njihovih poduzetničkih vještina

Socioekonomski status je utvrđen putem mjesečnog dohotka kućanstva i brojem članova kućanstva. U Tablici 6. prikazan je ukupni mjesečni dohodak kućanstva i broj članova u kućanstvu ispitanika. Najveći broj ispitanika ima prosječan mjesečni dohodak manji od 10 000 kuna. Velik udio ispitanika u kućanstvu ima tri (22,71 %, N = 47) ili četiri člana (40,58 %, N = 84). Utvrđeno je kako socioekonomski status nije statistički značajno povezan s ocjenama poduzetničkih vještina (Spearmanov koeficijent korelacije $Rho = -0,016$, $p = 0,823$).

Tablica 6. Raspodjela ispitanika po ukupnom dohotku i broju članova u kućanstvu

ukupni mjesečni dohodak (kn)	broj ispitanika (%)	br. članova kućanstva	broj ispitanika (%)
< 2000	6 (2,90)	1	5 (2,41)
2000 – 4000	28 (13,53)	2	22 (10,63)
4000 – 6000	27 (13,04)	3	47 (22,71)
6000 – 8000	37 (17,87)	4	84 (40,58)
8000 – 10000	40 (19,32)	5	32 (15,46)
> 10000	69 (33,33)	6	7 (3,38)
		7	8 (3,86)
		8	2 (0,97)

5.5. Samoprocjena poduzetničkih vještina

Prosječna ocjena kojom su ispitanici ocijenili svoje poduzetničke vještine je ocjena dobar (aritmetička sredina = 3,34; standardna devijacija = 0,93). U Tablici 7. vidimo da je najveći broj ispitanika svoje poduzetničke vještine ocijenilo ocjenom dobar (3).

Tablica 7. Samoprocjena poduzetničkih vještina studenata

ocjena poduzetničkih vještina	broj ispitanika (%)
nedovoljan (1)	6 (2,89)
dovoljan (2)	22 (10,6)
dobar (3)	91 (43,97)
vrlo dobar (4)	70 (33,82)
izvrstan (5)	18 (8,69)

5.6. Međuviznost između provođenja kolegija usmjerenih na ekonomiku zdravstva te aktivnosti u izvannastavnim sadržajima i ocjene poduzetničkih vještina ispitanika

Kako bi se utvrdila međuviznost između provođenja kolegija usmjerenih na ekonomiku zdravstva te aktivnosti u izvannastavnim sadržajima i ocjene poduzetničkih vještina, ispitanicima je ponuđeno pitanje s izražavanjem vlastitog stava. Ispitanici su na tvrdnju „Provođenje kolegija usmjerenih na ekonomiku zdravstva razvilo je moje poduzetničke vještine“ odgovarali s da ili ne. Na tvrdnju „Sudjelujem u izvannastavnim sadržajima (radionice, tečajevi, projekti)“ studenti su odgovarali pomoću Likertove skale: 1 - u potpunosti se ne slažem; 2 - ne slažem se, 3 - niti se slažem, niti se ne slažem; 4 - slažem se; 5 - u potpunosti se slažem. Dobiveni koeficijenti korelacije ukazuju na statistički značajnu, no

slabo izraženu pozitivnu povezanost ocjena poduzetničkih vještina i odgovora na tvrdnju „Provođenje kolegija usmjerenih na ekonomiku zdravstva razvilo je moje poduzetničke vještine“ (Spearmanov koeficijent korelacije $Rho = 0,240$, $p < 0,001$) te odgovora na tvrdnju „Sudjelujem u izvannastavnim sadržajima (radionice, tečajevi, projekti)“ (Spearmanov koeficijent korelacije $Rho = 0,221$, $p = 0,001$). Sudionici s višim rezultatom na tim varijablama ocijenili su se višim ocjenama poduzetničkih vještina.

5.7. Međuovisnost bavljenja ukućana profesionalnim zanimanjem i ocjene poduzetničkih vještina ispitanika

Provedbom obrade rezultata nisu pronađene statistički značajne razlike u ocjenama poduzetničkih vještina s obzirom na bavljenje ukućana isključivo svojim profesionalnim zanimanjem ($p = 0,193$) (Tablica 8.).

Tablica 8. Međuovisnost bavljenja ukućana profesionalnim zanimanjem i ocjene poduzetničkih vještina

Podskupina	Broj ispitanika (%)	Medijan (Q1 – Q3)	p*
Bavljenje ukućana strukom			
Ne	105 (50,72)	3 (3 - 4)	0,193
Da	102 (49,28)	3 (3 - 4)	

*Mann-Whitney U test

6. RASPRAVA

U istraživanju su obrađeni podaci dobiveni od 207 studenata Medicinskog fakulteta Osijek i Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstvo, 76,81 % studentica i 23,19 % studenata, koji pohađaju 2. godinu preddiplomskih i integriranih studija te 2. godinu diplomskih odnosno 5. godinu integriranih studija. Ovi rezultati su očekivani, s obzirom na veću zastupljenost žena u visokoškolskom obrazovanju. Prema prijašnjim istraživanjima, generalni stavovi javnosti u modernom dobu su se izmijenili. U sferi poduzetništva žene se više ne pozicioniraju ispod muškaraca (8). Iz toga proizlazi da žene više nisu podređene muškarcima te nisu utvrđene statistički značajne razlike u razvijenosti poduzetničkih vještina s obzirom na spol.

Prosječna dob svih ispitanika je 24 godine. U ovom istraživanju utvrđena je pozitivna povezanost između dobi i ocjene poduzetničkih vještina. Iz toga slijedi da se poduzetničke vještine razvijaju usporedno s porastom godina. Prema drugim istraživanjima, koja su proučavala poduzetničke vještine kod osoba starije dobi, utvrđena je negativna povezanost između dobi i poduzetničke aktivnosti (9). Mlade osobe su sigurne u svoje poduzetničke vještine i sposobnosti. One su najčešće nezadovoljne statusom quo, stoga teže što većem stupnju samoizražavanja. Cilj samoizražavanja kod mladih je potreba za povećanjem osobnog i materijalnog samozadovoljstva (9). Posljedično tome, edukaciju za poduzetničke vještine potrebno je prilagoditi dobi mogućnostima ispitanika.

Nadalje, ispitanici su podijeljeni prema vrsti i razini studija. Podjela studenata prema razini studija pokazala je da postoji značajna razlika u ocjenama poduzetničkih vještina s obzirom na razinu studija. Studenti su s obzirom na vrstu studija koji pohađaju pokazali značajnu razliku u ocjenama. Najviše su se istakli studenti Dentalne medicine koji su se ocijenili značajno višim ocjenama poduzetničkih vještina s obzirom na studente ostalih vrsta studija. Iz toga proizlazi da se razvijenost poduzetničkih vještina razlikuje zbog vrste studija. Razlog tome je različita zastupljenost kolegija usmjerenih na ekonomiku zdravstva, odnosno kolegija koji razvijaju poduzetničke vještine. Ipak, ove rezultate treba razmatrati s oprezom, jer je malen broj ispitanika koji pohađaju studij Dentalne medicine pristupilo istraživanju.

Mišljenje studenata zdravstvenih studija u Osijeku je da provođenje kolegija usmjerenih na ekonomiku zdravstva razvija njihove poduzetničke vještine i sposobnosti. Iz istraživanja je vidljivo da studenti s pozitivnim stavom o provođenju kolegija usmjerenih na ekonomiku zdravstva postižu viši stupanj poduzetničkih vještina. Time je potvrđena hipoteza odnosno da ispitanici koji su pohađali kolegij usmjeren na ekonomiku zdravstva imaju razvijenije

poduzetničke vještine od studenata istih studija koji u svome programu nemaju navedenu vrstu kolegija. Iz toga razloga, pretpostavljena se hipoteza u potpunosti prihvaća. U drugim istraživanjima, studenti su izrazili potrebu za boljom edukacijom u rješavanju javnozdravstvenih problema. Smatraju kako im treba više obuke u primjeni rješenja javnozdravstvenih problema. Ta obuka bi trebala sadržavati više „stvarnog svijeta“, kako bi se premostio jaz između trenutnog znanja i radnji, koje zdravstveni radnici kolektivno poduzimaju za postizanje učinkovitih rješenja (10). Studenti su raspravljali o tome kako je primjenom poduzetničkog pristupa javnim zdravstvenim problemima ponuđen alternativni način za razvoj rješenja za te probleme (10). Nadalje, istraživanje u osnovnim školama u Sloveniji je pokazalo da se poduzetničke vještine mogu izgraditi već u toj dobi kroz obrazovni proces koji uključuje razvijanje inovativnosti (13). Zastupljenost kolegija usmjerenih na poduzetništvo pokazala se značajnom za razvoj vještina koje bi se koristile u svrhu rješavanja javnozdravstvenih problema.

Razvijanje poduzetničkih vještina može se poboljšati, uz provođenje kolegija usmjerenih na ekonomiku zdravstva i sudjelovanjem u izvannastavnim sadržajima. Istraživanje je pokazalo da studenti koji sudjeluju u izvannastavnim sadržajima su se ocijenili višim ocjenama poduzetničkih vještina. U istraživanju koje se bavilo proučavanjem modela poduzetničkog usavršavanja među studentima, dokazana je povezanost razvijenosti poduzetničkih vještina s raznim nastavnim i izvannastvnim sadržajima. Primjenom toga modela studenti su razvili dugoročni interes za zdravstvena istraživanja. Sadržaji kao što su radionice i projekti, kod studenata su doprinijeli razvoju istraživačke motivacije i kompetencije (11). U tome modelu studentima se dala vodeća uloga u istraživanju, što je dovelo do stvaranja unutarnjeg lokusa kontrole i samoefikasnosti (11). Također, istraživanje u Tajvanu pokazalo je da suradnja između industrijskih stručnjaka i profesora s fakulteta može pridonijeti razvoju poduzetničkih vještina kod studenata. Suradnja se odvila kroz tečaj u kojem su industrijski stručnjaci bili zaduženi za podučavanje navedenih vještina, dok su profesori s fakulteta bili zaduženi za profesionalne vještine studenata (15). Iz toga možemo zaključiti da studenti koje se potiče na rad u različitim sadržajima koji ne uključuju samo čisto učenje i polaganje ispita, razvijaju svoje poduzetničke vještine.

Dosadašnja istraživanja pokazala su da se na poduzetnički duh i vještine, uz različite obrazovne sadržaje, može utjecati i putem nekih društvenih normi i okruženja. U jednom takvom istraživanju utvrđeno je kako na formiranje pozitivnih stavova prema poduzetništvu veliku ulogu ima utjecaj društvenih normi na poduzetničke namjere (12). Nasuprot tome, u

drugome istraživanju nije pronađena značajna međuovisnost između poduzetničkih stavova studenata i prisutnosti poduzetnika u njegovoj bližoj okolini (8). Istraživanje u Kini pokazalo je da političke vještine i prepoznavanje poduzetničke mogućnosti imaju veliku ulogu u percepcijskom poduzetničkom obrazovanju (16).

U ovom istraživanju nisu pronađene značajne razlike u razvijenosti poduzetničkih vještina s obzirom na socioekonomski status ukućana i njihovo bavljenje profesionalnim zanimanjem. S obzirom na prošla istraživanja i ovo istraživanje, možemo zaključiti kako su studenti kroz svoju okolinu dobro upoznati s poduzetništvom. Studenti su tako upoznati s pozitivnim i negativnim ishodima poduzetništva, što dovodi do razlika u navedenim istraživanjima. Kakav će biti njihov pristup prema poduzetništvu ovisi podjednako o njihovoj okolini i obrazovnim sadržajima.

U Republici Hrvatskoj, Hrvatski zavod za zapošljavanje prepoznao je važnost razvoja poduzetničkih stavova i vještina kroz tzv. razvoj vještina upravljanja karijerom. Taj razvoj vještina kod studenata i učenika potiče se putem raznih radionica, konferencija i promocija koje unaprjeđuju razvijanje kompetencija za upravljanje karijerom (14).

Kolegiji na zdravstvenim studijima u Osijeku, usmjereni na ekonomiku zdravstva, studente potiču na određeni stupanj samorazvoja. Jako je bitno da studenti tijekom svojeg studija razviju određeni stupanj poduzetničkih vještina, jer im je potrebno u daljnjem obrazovanju i na radnom mjestu. Štoviše, s obzirom na to da se radi o zdravstvenim studijima, korisno je da u njihovo obrazovanje budu uključene društvene znanosti. One pružaju znanje iz određenog područja, koji nije glavna baza zdravstvenom studiju. Razvoj poduzetničkih ideja i vještina među zdravstvenim djelatnicima povezuje se s razvijanjem tržišno orijentiranog zdravstvenog sustava koji može značajno utjecati na gospodarstvo neke zemlje.

Uočivši važnost poduzetničkih vještina zdravstvenih djelatnika, njihovo usavršavanje počinje već u obrazovnoj dobi. Uključivanjem studenata, putem kolegija, u razne društvene (prvenstveno ekonomske) sfere, omogućava im se da se podignu na višu razinu. Jako je bitno da studenti izađu iz okvira svojeg područja i da se ne pridržavaju statusa quo. Potrebno je da im se omogući maksimalna mogućnost upoznavanja s pojmovima poput ekonomike, poduzetništva, poduzetnika kako bi bili spremni da se upuste u određeni rizik, pod pretpostavkom vlastitog uspjeha. To se slaže sa istraživanjem koje je provedeno u Tanzaniji. Mlade osobe koje su prošle obuku iz poduzetništva i zdravlja razvile su zanimanje za kapital i financijsko upravljanje koje je za svrhu imalo samozapošljavanje (17).

Takvi kolegiji kod studenata bi trebali razviti određeni stupanj odgovornosti. Također, studente je potrebno poticati na kreativnost i inovativnost, na nešto što će ih podići iznad ostatka zajednice, pomoći im istaknuti se od drugih. Važno je da budu sposobni razlikovati se od drugih u svom području. Razlike u broju kolegija usmjerenih na ekonomiku zdravstva pokazale su se ključnim u razvoju poduzetničkih vještina među studentima koji pohađaju različite smjerove zdravstvenih studija. Kako bi se stvorila ravnopravnost na tržištu rada s obzirom na razvijenost poduzetničkih vještina, potrebno je izjednačiti broj kolegija usmjerenih na razvoj istih vještina na pojedinim smjerovima.

Važnost poduzetničkih vještina je velika jer su one potrebne u rješavanju javnozdravstvenih problema. Nadalje, razvoj poduzetničkih vještina i ideja među zdravstvenim djelatnicima pokazao se korisnim u razvijanju tržišno orijentiranog zdravstvenog sustava. U Hrvatskoj jedan od glavnih javnozdravstvenih problema je velika razlika između prihoda i rashoda sredstava javnoga zdravstva. U rješavanju navedenog problema veliki doprinos bi imale poduzetničke vještine zdravstvenih radnika. Rješavanjem tog problema došlo bi do razvijanja ekonomičnog zdravstvenog sustava koje bi za posljedicu imalo i samu bolju zdravstvenu skrb za pacijenta.

Postoji nekoliko ograničenja ovoga istraživanja. Prvo je što je ovo istraživanje provedeno na jednom sveučilištu u Republici Hrvatskoj pa je za adekvatnu generalizaciju rezultata potrebno provesti isto istraživanje i na drugim sveučilištima Republike Hrvatske. Drugo ograničenje je nedovoljna preciznost i točnost uporabljene samoprocjene razine poduzetničkih vještina. Samoprocjena i iznošenje vlastitih stavova u navedenim vještinama je subjektivna, stoga postoji mogućnost prikazivanja rezultata koji nisu u skladu sa stvarnim podacima. Treće ograničenje je ženska dominacija među ispitanicima. Na zdravstvenim studijima sveučilišta u Osijeku dominiraju žene pa je i uzorak u skladu s time.

7. ZAKLJUČAK

Na temelju provedenog istraživanja i dobivenih rezultata mogu se izvesti sljedeći zaključci:

- razvijenost poduzetničkih vještina studenata zdravstvenih studija Sveučilišta J. J. Strossmayera je prosječno zadovoljavajuća;
- dob je povezana s razvijenosti poduzetničkih vještina, dok spol nije povezan;
- studenti koji pohađaju studij Dentalne medicine imaju razvijenije poduzetničke vještine u odnosu na ostale zdravstvene studije;
- razina studija utječe na razvijenost poduzetničkih vještina;
- socioekonomski status ne utječe na razvijenost poduzetničkih vještina;
- studenti koji su pohađali kolegije usmjerene na ekonomiku zdravstva imaju više razvijene poduzetničke vještine od ispitanika koji nisu pohađali;
- studenti koji sudjeluju u izvannastavnim aktivnostima imaju razvijenije poduzetničke vještine.

8. SAŽETAK

Cilj istraživanja: Cilj ovog istraživanja je utvrditi razinu razvijenosti poduzetničkih vještina studenata zdravstvenih studija Medicinskog fakulteta Osijek i Fakulteta za dentalnu medicinu i zdravstva Osijek te istražiti postoje li značajne razlike među ispitanicima u odnosu na dob, spol, vrstu studija, razinu studija te zastupljenosti predmeta usmjerenih na ekonomiku zdravstva.

Ustroj studije: Presječno istraživanje, provedeno tijekom lipnja i srpnja 2019. godine.

Ispitanici i metode: Ispitanici u ovom istraživanju su bili studenti drugih godina preddiplomskih i integriranih te studenti druge godine diplomskih i pete godine integriranih zdravstvenih studija Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Istraživanje je provedeno u obliku anketnog upitnika te se provodilo preko internetske značajke „Google obrasci“. Anketni upitnik je bio anoniman te je sadržavao opća pitanja o ispitaniku (spol, dob, godina i vrsta studija), pitanja koja su se odnosila na socioekonomski status ispitanika (prosječni ukupni mjesečni dohodak, broj članova u kućanstvu, mjesto stanovanja) te pitanja koja su se odnosila na samoprocjenu poduzetničkih vještina te stav ispitanika o važnosti poduzetničkih vještina u zdravstvu.

Rezultati: U istraživanju je sudjelovalo 207 studenata zdravstvenih studija Sveučilišta J. J. Strossmayera. Rezultati su pokazali da studenti imaju prosječno razvijene poduzetničke vještine. Dob, vrsta i razina studija, pohađanje kolegija i sudjelovanje u izvannastavnim sadržajima povezani su s razvijenosti poduzetničkih vještina. Spol nije statistički značajan za razvijenost poduzetničkih vještina.

Zaključak: Studenti zdravstvenih studija Sveučilišta J. J. Strossmayera imaju prosječno razvijene poduzetničke vještine. Studenti koji su pohađali kolegij usmjeren na ekonomiku zdravstva i sudjelovali u izvannastavnim sadržajima imaju razvijenije poduzetničke vještine.

Ključne riječi: poduzetništvo; poduzetničke vještine; studenti zdravstvenih studija

9. SUMMARY

Entrepreneurial skills of students of health studies

Study aim: The aim of this study is to determine the level of entrepreneurial skills in health studies at the School of Medicine and the Faculty of Dental Medicine and Health in Osijek and to determine whether there are significant differences among participants in relation to age, gender, type of study, level of education and representation of subjects focused on health economics.

Structure of the study: Cross-sectional study, done during June and July 2019.

Participants and methods: Participants in this study were second year undergraduate and integrated students, and second year graduate and fifth year integrated health studies students at the Josip Juraj Strossmayer University of Osijek. The survey was conducted in the form of a questionnaire and was conducted through the online feature "Google Forms". The questionnaire was anonymous and contained general questions about the participant (gender, age, year and type of study), questions related to the socioeconomic status of the participants (average total monthly income, number of household members, place of residence) and questions that were related to the self-assessment of entrepreneurial skills and the participants' attitude about the importance of entrepreneurial skills in health care.

Results: 207 students of health studies at the Josip Juraj Strossmayer University of Osijek participated in the study. The results show that students have average entrepreneurial skills. Age, type and level of study, course attendance and participation in extracurricular activities are all related to the development of entrepreneurial skills. Gender is not statistically significant for the development of entrepreneurial skills.

Conclusion: Students of health studies have average entrepreneurial skills. Students who have taken a course focused on economics of health and participated in extracurricular activities have developed their entrepreneurial skills more.

Keywords: entrepreneurship; entrepreneurial skills; students of health studies

10. POPIS LITERATURE

1. Bobera D, Hunjet A, Kozina G. Poduzetništvo. Varaždin: Sveučilište Sjever; 2015.
2. Hisrich RD, Peters MP, Shepherd DA. Poduzetništvo. 7. izd. Zagreb: MATE d.o.o.; 2011.
3. Buble M, Buble M. Poduzetništvo. Split: ASPIRA, visoka škola za menadžment i dizajn; 2014.
4. Škrtić M. Poduzetništvo. Zagreb: Sinergija d.o.o.; 2006.
5. Karić M. Ekonomika poduzeća. 2.izd. Osijek: Ekonomski fakultet u Osijeku; 2006.
6. Babić T, Roksandić S. Osnove zdravstvenog prava. Zagreb: TIPEX d.o.o.; 2006.
7. Setia MS. Methodology Series Module 3: Cross-sectional Studies. Indian JDematol. 2016; 61(3):261-4.
8. Zovko L. Analiza stavova studenata o akademskom poduzetništvu s posebnim osvrtom na studentski poduzetnički inkubator [Završni rad]. Split: Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet; 2016. Dostupno na adresi:
<https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:609819>. Datum pristupa: 20.7.2019.
9. Bohimann C, Rauch A, Zacher H. A Lifespan Perspective pm Entrepreneurship: Percieved Opportunities and Skills Explain the Negative Association between Age and Entrepreneurial Activity. Front Psychol 8. 2017. Dostupno: na adresi:
<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2017.02015/full>. Datum pristupa: 20.7.2019.
10. Becker ERB, Chahine T, Shegog R. Public Health Entrepreneurship: A Novel Path for Training Future Public Health Professionals. Front Public Health 7.89. 2019. Dostupno na adresi: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpubh.2019.00089/full>. Datum pristupa: 20.7.2019.
11. Kamangar F, Silver G, Hohmann C, Hughes-Darden C, Turner-Musa J, Haines RT, i sur. An entrepreneurial training model to enhance undergraduate training in biomedical research. BMC Proc. 2017;11:69-76.
12. Morić Milovanović B, Srhoj S, Krišto T. Modeliranje poduzetničkih namjera studenata i studentica Sveučilišta u Zagrebu. Zbornik Ekonomskog fakulteta u Zagrebu. 2015;13:17-47.
13. Halilović P, Cankar F, Tominc P. Inovativnost i poduzetništvo može se naučiti i nadograditi. Croatian Journal od Education. 2014;16:133-153.

14. Zećirević M, Bačelić I, Bolarić Škare M. Jačanje poduzetničke kompetencije korisnika putem razvoja vještina upravljanja karijeorm u hrvatskom zavodu za zapošljavanje. *Učenje za poduzetništvo*. 2011;1:367-377.
15. Wu HT, Chen MY. Course Design for College Entrepreneurship Education – From Personal Trait Analysis to Operation in Practice. *Front Psychol* 10. 2019. Dostupno na adresi: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.01016/full>. Datum pristupa:20.7.2019.
16. Wei X, Liu X, Sha J. How Does the Entrepreneurship Education Influence the Students' Innovation? Testing on the Multiple Mediation Model. *Front Psychol* 10. 2019. Dostupno na adresi: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01557>. Datum pristupa: 20.7.2019.
17. Iseselo MK, Mosha IH, Killewo J, Helgesson Sekel L, Otwater AH. Can training interventions in entrepreneurship, beekeeping, and health change the mind-set of vulnerable young adults toward self-employment? A qualitative study from urban Tanzania. *PloS ONE* 14. 2019. Dostupno na adresi: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0221041>. Datum pristupa: 20.7.2019.

11. ŽIVOTOPIS

Osobni podaci:

Ime i prezime: Ana Janić

Datum i mjesto rođenja: 5. siječanj 1998., Vinkovci

Adresa stanovanja: J. J. Strossmayera 58 A, 32236 Ilok

Kontakt: +385994049941

E-mail: anajanic2662@gmail.com

Obrazovanje:

2004. – 2012.

Osnovna škola Julija Benešića

2012. – 2016.:

Gimnazija u Iloku

Smjer: opća gimnazija

2016. – 2019.:

Sveučilište J. J. Strossmayera, Medicinski fakultet u Osijeku

Smjer: preddiplomski sveučilišni studij Medicinsko laboratorijska dijagnostika